

საქართველო გლობალიზაციის მიმდინარე ტენდენციებში

ვალერი მოსიაშვილი, ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
სეუ-ს სრული პროფესორი
შორენა ბერუაშვილი, მაგისტრანტი

XX

თანამედროვე პირობებში, ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული და ფართოდ გავრცელებული ტერმინია “გლობალიზაცია”. დღევანდელ სამყაროს უწოდებენ გლობალურს, ხოლო ეპოქას – გლობალიზაციის ეპოქას. ტერმინის “გლობალიზაცია” ასეთი ინტენსიური და ფართო გავრცელება მით უფრო საინტერესოა, რომ XX საუკუნის 80-იან წლებამდე ასეთი ცნება არ არსებობდა.

ეკონომიკური გლობალიზაციის არსი მდგომარეობს ეკონომიკის ლიბერალიზაციასა და ქვეყნების ჩაბმაში მსოფლიო ეკონომიკურ თანამეგობრობაში, ვაჭრობის, ინვესტიციების, მომსახურების ბაზრების და სხვა სფეროებში. მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანას, ადრე თუ გვიან, მოუწევს გაწვევრიანდეს საერთაშორისო და რეგიონალურ ეკონომიკურ ორგანიზაციებში, შეიმუშაოს გლობალიზაციის პროცესის შესაბამისი სტრატეგია და პოლიტიკა.

თანამედროვე პირობებში, გლობალიზაციის ახალ ეტაპად, საერთაშორისო ეკონომიკური ინტეგრაცია გვევლინება. საერთაშორისო ეკონომიკური ინტეგრაციის დაჩქარებაზე არსებითი გავლენა ორმა ფაქტორმა – მეცნიერულ-ტექნიკურმა რევოლუციამ და ტრანსნაციონალური კომპანიების წარმოქმნამ განაპირობა. თავად მსოფლიო მეურნეობაში მიმდინარე ინტეგრაციული პროცესების განვითარების პრაქტიკა მიგვანიშნებს მათი ჩამოყალიბებისა და სრულყოფის ოთხი ეტაპის არსებობაზე. კერძოდ: 1. თავისუფალი სავაჭრო ზონების დაარსება; 2. საბაჟო კავშირების შექმნა; 3. ეკონომიკური კავშირების წარმოქმნა; 4. ერთიანი ეკონომიკური სივრცის ჩამოყალიბება.

სახელმწიფოები, რომლებიც წარმოიშვნენ ყოფილი სსრ კავშირის დაშლის შემდგომ, ჩაერთვნენ მსოფლიო ინტეგრაციულ პროცესებში; არც საქართველო დგას ამ მოვლენებისაგან განცალკევებულად. მიმდინარეობს საქართველოს მსოფლიო თამანეგობრობაში ინტეგრაციის პროცესი.

ინტეგრაციის ასპარეზის სტრუქტურა ისეთია, რომ კავკასია და შესაბამისად საქართველოს აღმოჩნდა ერთ-ერთი „გარდატეხის წერტილი“. ერთი მხრივ „ნატო“-ს წევრი ქვეყნები და ევროკავშირი, სხვა მხრივ – რუსეთი, ირანი და ჩინეთი. დღეს საკმაოდ მკვეთრად გამოიკვეთა ორი გეოპოლიტიკური ღერძი: ანკარა-თბილისი-ბაქო, როგორც მიმართულება დასავლეთი – აღმოსავლეთი; და მეორე ღერძი, მოსკოვი-ერევანი-თეირანი (შეიძლება პეკინიც), როგორც მიმართულება ჩრდილოეთი –

სამხრეთი. ამ ღერძების ურთიერთდაპირისპირება იწვევს მზარდ დაძაბულობას. საქართველო დგას ამ ღერძების საშუალო თანაკვეთაზე.

უნდა ამთავითვე აღინიშნოს, რომ ჯერჯერობით სამწუხაროდ ჩვენი ქვეყანა განვითარების დონით არ არის იმ სიმაღლეზე, რომ თანამშრომლობა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და ევროპის განვითარებულ ქვეყნებთან განახორციელონ პარტნიორულ საწყისებზე. აქ უპირატესად მიმდინარეობს დახმარების პროცესი. ამასთან მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნები არჩევენ მოლოდინის პოზიციას და თვალყურს ადევნებენ მოვლენების განვითარებას.

რაც შეეხება საქართველოს მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესებში ინტეგრაციის ხარისხს, ამაზე კარგად მეტყველებს ჩვენი ქვეყნის ურთიერთობა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციასთან და მსოფლიო წამყვან საფინანსო ინსტიტუტებთან (საერთაშორისო სავალუტო ბანკი, მსოფლიო ბანკი და სხვ.). ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში უკვე ფუნქციონირებს ორი თავისუფალი ეკონომიკური ზონის ნაირსახეობა – თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა ფოთსა და ქუთაისში. 2012 წლის თებერვალში, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მიერ იქნა გაცხადებული, რომ ქ. თბილისში, სავაჭრო ცენტრ „ლილო მოლის“ ტერიტორიაზე გაიხსნება თავისუფალი სავაჭრო ზონა. თავისუფალი სავაჭრო ზონისთვის გათვალისწინებულია საგადასახადო შეღავათები, კერძოდ იქ ფუნქციონირებადი ფირმები და ფიზიკური პირები არ დაიბეგრებიან მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადით, გადაიხდიან მხოლოდ რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავლის 3%-ს, რაც უდავოდ მისასალმებელია.

შვეიცარიულმა ეკონომიკის ინსტიტუტმა 2011 წლის მსოფლიო გლობალიზაციის ინდექსი გამოაქვეყნა, სადაც საქართველო 156 ქვეყანას შორის 74-ე პოზიციას იკავებს. რეგიონის ქვეყნებიდან საქართველოზე წინ მოლდოვა (63), თურქეთი (59), უკრაინა (53) და რუსეთი (52) არიან. რეიტინგის სათავეში ევროპული ქვეყნები – ბელგია, ავსტრია და ნიდერლანდები უდგანან, აუტსაიდერებში კი ტრადიციულად აფრიკული და ოკეანის ქვეყნები იმყოფებიან.

გლობალიზაციის ინდექსი სამი მთავარი კომპონენტისგან შედგება: ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური გლობალიზაცია. ყველაზე კარგი მაჩვენებლები საქართველოს ეკონომიკური გლობალიზაციის

კომპონენტში აქვს, სადაც 33-ე პოზიციაზე იმყოფება და რეგიონის ქვეყნებში პირველია. ამ კომპონენტის ლიდერები არიან სინგაპური და ლუქსემბურგი. ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები საქართველოს საიმპორტო ბარიერების სიმცირეში, გადასახადების მცირე რაოდენობასა და დაბალ საგადასახადო განაკვეთებში აქვს. ეკონომიკური გლობალიზაცია ვაჭრობის, პირდაპირი და პორტფელური ინვესტიციების მოცულობასაც ითვალისწინებს.

სოციალური გლობალიზაციის მიმართულებით საქართველო 98-ე, პოლიტიკური გლობალიზაციის მიმართულებით კი 139-ე პოზიციაზეა. სოციალური გლობალიზაცია საერთაშორისო სატელეფონო ტრაფიკის, ინტერნეტის, წიგნების, გაზეთების და სხვა საინფორმაციო წყაროების გავრცელების ხარისხს, ასევე საერთაშორისო ბრენდების წარმომადგენლობების რაოდენობას ითვალისწინებს. პოლიტიკური გლობალიზაცია კი ქვეყანაში უცხოეთის საელჩოების რაოდენობას, საერთაშორისო ორგანიზაციების წევრობას და სხვა ქვეყნებთან გაფორმებული შეთანხმებების რიცხვს ითვლის.

მსოფლიო ეკონომიკურ-ინტეგრაციულ პროცესებში საქართველოს ეკონომიკის მონაწილეობის დონის (ხარისხის) შეფასებისათვის მიზანშეწონილია განვიხილოთ საერთაშორისო ვაჭრობისა და საგარეო-ეკონომიკური ურთიერთობების ძირითადი მაჩვენებლები, კერძოდ ის თუ როგორი ტენდენციებით ხასიათდება საგარეო სავაჭრო ბრუნვა ექსპორტ-იმპორტით.

როგორც საქართველო სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები ცხადყოფს, საგარეო სავაჭრო ბრუნვის მოცულობა 2004 წლის 6 444.3 მლნ დოლარიდან გაიზარდა 9 246.9 მლნ დოლარამდე 2011 წელს, ანუ 143.4 %-ით. დროის ამავე პერიოდში, საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტის მოცულობა გაიზარდა 1 232.1 მლნ აშშ დოლარიდან, 2 189 მლნ აშშ დოლარამდე, ანუ 177.7 %-ით, ხოლო რეგისტრირებული იმპორტის მოცულობა 5 122.2 მლნ აშშ დოლარიდან, 7 057.8 მლნ აშშ დოლარამდე, შესაბამისად 137.8 %-ით.

საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობათა ამჟამად ჩამოყალიბებული დონე ადასტურებს, რომ ეროვნული ეკონომიკის ეფექტიანობის ამაღლების პროცესი უშუალოდ უკავშირდება ინტეგრაციული კავშირების გაღრმავების ობიექტურად ჩამოყალიბებული ორგანიზაციულ-ეკონომიკურ ფაქტორთა ამოქმედებას. ამ თვალსაზრისით, მიზანშეწონილია გლობალიზაციისა და რეგიონალიზაციის მიმდინარე პროცესებში საქართველოს ეკონომიკის როლისა და ადგილის ობიექტურად შეფასება და ქვეყნის ინტერესების შესაბამისად ეკონომიკის განვითარების სტრატეგიული მიმართულებების განსაზღვრა.

როცა ვსაუბრობთ გლობალიზაციის პროცესში საქართველოს შესაძლო მონაწილეობის შესახებ, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ნებისმიერ სახელმწიფოზე გლობალიზაციის პროცესი ახდენს როგორც დადებით, ისე უარყოფით გავლენას. მისი ხარისხი დამოკიდებულია სახელმწიფოს მიერ გატარებულ პოლიტიკაზე.

დადებითი ეფექტი, უპირველეს ყოვლისა, გასაღების ბაზრის გაფართოებაში მდგომარეობს. ჩვენი ქვეყნის მოსახლეობის რიცხოვნება არც თუ ისე დიდია, თუ ამას დავუმატებთ იმასაც, რომ მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) ერთ სულ მოსახლეზე საკმაოდ დაბალია (3215.4 აშშ დოლარი მიმდინარე ფასებში - 2011 წელს, წინასწარი შეფასება) ნათელი ხდება, რომ ისედაც შეზღუდული ტევადობის ბაზარი კიდევ უფრო მცირდება, ვიწროვდება. ბაზარი შეიძლება გავაფართოვოთ მრავალი საშუალებით, მაგრამ თუ მას გავაფართოვებთ მხოლოდ შიდა ბაზრის დახმარებით, შედეგები საკმაოდ მოკრძალებული იქნება. გლობალიზაციის პროცესი ჩვენს ქვეყანას აძლევს დიდ შესაძლებლობებს, გააფართოვოს შიდა და გარე ბაზარი ორმხრივი და მრავალმხრივი შეთანხმებების გამოყენებით. ბაზრის გაფართოება გადამწყვეტ როლს თამაშობს ინვესტიციების მოცულობის ზრდაში. საბაზრო ეკონომიკაში ინვესტიციები შეიძლება გაიზარდოს მხოლოდ მაშინ, როცა არსებობს საქონლის გასაღების ბაზარი. თუკი საქართველოს ბაზარი გაფართოვდება გლობალიზაციის შედეგად, ეს მოიხიდავს უცხოელ ინვესტორებს, რომლებიც ჩვენს ქვეყანაში დააბანდებენ ინვესტიციებს და შემოიტანენ ახალ ტექნოლოგიას, გამოიყენებენ საქართველოს შრომით და ბუნებრივ რესურსებს პროდუქციის საწარმოებლად. წარმოებული პროდუქცია კი გატანილი იქნება რეგიონალურ და მსოფლიო ბაზრებზე, რაც მნიშვნელოვან შემოსავალს მოუტანს ჩვენს ქვეყანას. გლობალიზაციით შექმნილი ხელსაყრელი პირობები შესატყვისი იქნება უცხოური ინვესტიციების ზრდისა, რაც ამავე დროს, ხელს შეუწყობს საქართველოს შიდა ინვესტიციური რესურსების ეფექტიან მიმოქცევას.

როგორც მრავალ პატარა ქვეყანას, ისე საქართველოსაც არა აქვს საკმარისი საკუთარი სახსრები მოახდინოს დიდი რაოდენობის ინვესტირება წარმოებისა თუ მომსახურების სფეროში, გლობალიზაციის პროცესი კი ამის უნიკალურ შესაძლებლობას იძლევა. თუ განვიხილვთ საქართველოში უცხოური ინვესტიციების ტრუქტურას (პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა 2011 წელს შეადგინა 980 600.7 ათასი აშშ დოლარი), ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიხედვით, შესაძლებელია გავაკეთოთ დასკვნა, რომ უცხოური ინვესტიციების მთლიან მოცულობაში იზრდება იმ ქვეყნების ინვესტიციების მოცულობა, რომლებიც მსოფლიო ეკონომიკური გლობალიზაციის პროცესში ლიდერის მდგომარეობას განსაზღვრავს

(აშშ - 29 000.8 ათასი აშშ დოლარი, ევროკავშირის ქვეყნები - 54 3051.8 ათასი აშშ დოლარი, იაპონია 21 975.0 ათასი აშშ დოლარი, თურქეთი - 77 393.7 ათასი აშშ დოლარი, ინდოეთი - 29971.7 ათასი აშშ დოლარი). აღიარებულია, რომ პირდაპირი საზღვარგარეთული ინვესტიციები ფაქტობრივად ასრულებენ გადამწყვეტ როლს ბევრი ქვეყნის ეკონომიკის შეერთებისა და ინტეგრირებული ინტერნაციონალური საწარმოო სისტემის - გლობალიზებული მსოფლიო ეკონომიკის საწარმოო ბირთვის შექმნისათვის.

გლობალიზაციის პროცესი ჩვენს ქვეყანაზე არა მარტო დადებით, არამედ უარყოფით ზემოქმედებასაც ახდენს. ქვეყანაზე უარყოფითი ზემოქმედება მაღალი თუ დაბალი ხარისხით დამოკიდებულია ჩვენი ქვეყნის შესაბამის პოლიტიკაზე. ყველაზე სერიოზული საშიშროება, რომელიც შეიძლება გამოიწვიოს გლობალიზაციის უარყოფითმა ზემოქმედებამ, იმაში მდგომარეობს, რომ საერთაშორისო ეკონომიკურ ორგანიზაციებში გაწევრიანებით, ჩვენ ეტაპოვრვად უნდა შევამციროთ საბაჟო გადასახადი. ე.ი. გავაუქმოთ სავაჭრო ბარიერები, ამის შედეგად უცხოური საქონელი გაავსებს საქართველოს ბაზარს და ჩაახშობს ეროვნული საწარმოების საწარმოო და სამეურნეო საქმიანობას. ჩვენი ქვეყნის საწარმოები ჯერ კიდევ არ არიან აღჭურვილი უახლესი ტექნიკითა და ტექნოლოგიებით, რის გამოც დაბალია შრომის ნაყოფიერება, აქედან გამომდინარე დაბალია პროდუქციის ხარისხი და მაღალია თვითღირებულება. ყოველივე ეს ართულებს უცხოურ პროდუქციასთან კონკურენციას.

გლობალიზაციის უარყოფითი შედეგია ისიც, რომ გლობალიზაციის პროცესში მონაწილეობენ არა მარტო პროგრესული ეკონომიკური ძალები, არამედ რეაქციული, მაფიოზური და ტერორისტული ორგანიზაციებიც. მაფიოზური ქსელი ვრცელდება მთელ მსოფლიოზე და მისი გავლენისაგან არც საქართველოა დაზღვეული.

გლობალიზაციის პროცესში, საქართველოთი დიდი სახელმწიფოების დაინტერესება გაიზრდება, მაგრამ ეს არ ნიშნავს საქართველოს მთლიანობის და უსაფრთხოების ავტომატურ უზრუნველყოფას, რისი ილუზიაც შეიძლება წარმოიშვას ე.წ. კონცეფციამ “ახალ სინგაპურად” ან “ახალ კუვეიტად” საქართველოს გადაქცევის შესახებ. „კორიდორის“ როლი დაქუცმაცებულ და დაუძლურებულ საქართველოსაც შეიძლება შეასრულს ბინონ. საქართველომ თვითონ საკუთარ სიძლიერეზე დაყრდნობით უნდა უზრუნველყოს თავისი უსაფრთხოება და არ უნდა იყოს მხოლოდ სხვა ძლიერი სახელმწიფოს დახმარების იმედით, რომელმაც შეიძლება გაწიროს თავისი ინტერესებისათვის.

შესაძლებელია კიდევ ვიმსჯელოთ გლობალიზა-

ციის ბევრ სხვა უარყოფით მხარეებზე, მაგალითად ისეთებზე, როგორიცაა: მდიდარი და ღარიბი ქვეყნების განვითარების ღონეებს შორის განსხვავების ზრდა, კონფლიქტი სხვადასხვა კულტურებს შორის, დიდი სახელმწიფოების (იმპერიების) დაცემა და სხვ. მაგრამ მთავარი მდგომარეობს იმაში, რომ გლობალიზაციის პროცესი ახდენს არა მხოლოდ აბსოლუტურად დადებით, არამედ უარყოფით ზემოქმედებასაც კაცობრიობის განვითარებაზე მთლიანობაში და ინდივიდუალურად თითოეული ქვეყნისათვის. სახელმწიფოთა ალტერნატივად გვევლინება ქვეყნების აქტიური მონაწილეობა ეკონომიკურ გლობალიზაციაში. ის, თუ რამდენად მომგებიანი ან წამგებიანი იქნება თითოეული ქვეყნისათვის მსოფლიო ეკონომიკურ თანამეგობრობაში გაწევრიანება, მთლიანად დამოკიდებულია მის პოლიტიკაზე. მხოლოდ და მხოლოდ კეთილგონიერული, აწონდაწონილი, წინასწარ ღრმად გააზრებული პოლიტიკა დაეხმარება ამა თუ იმ ქვეყანას დიდი წარმატებების მიღწევაში.

ლიტერატურა

1. დავითაშვილი მ., ნაციონალიზმი და გლობალიზაცია, თბ., 2003.
2. მოსიაშვილი, ეკონომიკა: ღინამიკა, ზრდა, განვითარება, თბ., 2008.
3. მოსიაშვილი ვ., ჭელიძე მ., ფინანსების საფუძვლები, თბ., 2012.
4. <http://commerciant.ge/index.php?id=973>.
5. www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=17983.
6. www.GeoStat.ge.

SUMMARY

Globalization is a relationship system, in which world leading player or player groups (directly or by their representatives) can initiate processes and can influence on it, which ultimately provides social development trends in the world throughout.

The process of globalization impacts not only absolutely positive, but negative exposure on the development of mankind as a whole and individually for each country. It wholly depends on the country policy how profitable or unprofitable will be joining the world economic community. Only prudent, deeply thought-out policies will help certain countries to achieve great success.